

საქართველოს უცხოური კულტურის მუზეუმი

№ 29
899

საქართველოს
საპატიო მუზეუმის
პრესცენტრის
ყოველკვირეული
გამოცემა

18-24 ოქტომბერი 2018 წ. გამოიცეა 1999 წლის 8 იანვრიდან
ვასი 70 თეთრი

ფრო-კლარჯეთის უფარწნოთა შინა მოლვანე ლიონთა მამათა და
ველათა ხსენება – 18 იქტომჩერი (VIII-IX)

- ✖ ქადაგება
- ✖ ქრისტიანული მამათა და ველათა ხსენება – 18 იქტომჩერი (VIII-IX)
- ✖ „იასო ერისთავის დამამულო, მაკატი!“
- ✖ რას ხერს ქართული პრასა
- ✖ უცხოური კულტურის მუზეუმი
- ✖ დაკანოზი ნიკოლოზ კალანდაშვილი 1838-1892

როგორც ვიუწყებოდით („საპატრიარქოს უწყებანი“ №24), ქალაქ ფოთში 2018 წლის 18-19 სექტემბერს ახალი საქართველოს უნივერსიტეტის კავკასიური ფილოსოფიისა და თეოლოგიის სამეცნიერო-კვლევითი არქივის ორგანიზებით ჩატარდა საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია თემაზე: „სივრცის გაგება გლობალურ სამყაროში - რუსული ევრაზიიზმის იდეა“.

რუსული ევრაზიიზმის იდეა გლობალურ სამყაროში

კონფერენცია გახსნა ახალი საქართველოს უნივერსიტეტის რექტორმა, ფილოსოფიის დოქტორმა, პროფესორმა, ფოთისა და ხობის მიტროპოლიტმა გრიგოლმა (ბერძიშაშვილი) მან ბრძანა:

„ეს არის უაღრესად მნიშვნელოვანი საკვლევი თემა. მთელი რიგი ურთიერთობები ხალხებსა და ქვეყნებს შორის პირდაპირ ვითარდება ისე, თუ როგორ ესმით მათ სივრცე. ჩვენ განსაკუთრებით მტკიცნეული გამოცდილება გვაქვს ამ მიმართულებით, შესაბამისად, კონფერენცია ფოკუსირებულია სივრცის იმდაგვარ გაგებაზე, რომელსაც წარმოადგენს რუსული ევრაზიიზმის იდეა. ეს არ არის პოლიტიკური ხასიათის კონფერენცია, ეს არის სამეცნიერო კონფერენცია, სადაც საუბარია იმაზე, თუ რას ეყრდნობა რუსული ევრაზიიზმის იდეა: რა საფრთხეებია, ან რა სიკეთებია მასში. მუდმივად არის მცდელობები საზოგადოებაზე, მის ცნობიერებაზე მოხდეს გარკვეულწილად გავლენა, რომელიც არცთუ იშვიათად უპირისპირდება თავად ქვეყნის არჩევანს. სჯობს, რომ საფუძვლიანად ვიმსჯელოთ და უკეთ გავაცნობიეროთ, მართლაც, სად არის საფრთხე და სად

— სიკეთე, სად შეიძლება იყოს საშუალება, რომ განვითარდეთ და გარანტირებულად დავიცვათ ჩვენი შვილების მომავალი, ის ღირებულებები, რამაც დღემდე მოგვიყვანა. და სად არის ჩვენი სახისა და თავისუფლების დაკარგვის საფრთხე.

ახალი საქართველოს უნივერსიტეტის კავკასიური ფილოსოფიისა და თეოლოგიის სამეცნიერო-კვლევითი არქივის დირექტორმა პროფესორმა თენგიზ ირემაძემ გააკეთა შესავალი მოხსენება. მან ისაუბრა სივრცის გაგების სირთულეზე თანამედროვე სამყაროში და აღნიშნა, რომ სივრცის ცნება დღემდე ფართო მსჯელობის საგანია და იმის თქმაც რთულია, თუ რა იგულისხმება კონკრეტულად ამ ცნების ქვეშ. ჯერ კიდევ ანტიკურობიდან მოყოლებული სივრცე და მისი გაგება ფილოსოფიური და სოციალურ-კულტუროლოგიური დისკუსიის საგანს წარმოადგენდა. აღსანიშნავია აბსოლუტური და ფარდობითი სივრცის ცნებათა დაპირისპირება, რომელიც თანამედროვე სივრცის სოციოლოგიის კუთხით უაღრესად მნიშვნელოვანია.

პროფ. თ. ირემაძის აზრით, ევრაზიიზმი, როგორც რუსული პოლიტიკის კონცეფცია, განსა-

კუთხებით აქტიური განხილვის სა-
განი გახდა უკრაინის კრიზისისა და
კავკასიის რეგიონში არსებული მძაფ-
რი პოლიტიკური სიტუაციის ფონზე.
კონფერენციის მიზანია ევრაზიული
კონცეპტების რეკონსტრუირება და მა-
თი მნიშვნელობის წარმოჩენა თანამედ-
როვე პოლიტიკური სიტუაციის ჭრილ-
ში. საგანგებო ყურადღება დაეთმობა სივრცის
იმ კონცეპტთა გაგებასა და ანალიზს, რომელიც
რუსული ევრაზიზმის საფუძველს წარმოადგენს.
კონფერენციის ფარგლებში განიხილება სივრცის
ფილოსოფიური და კულტურულ-გეოგრაფიული
ასპექტები, რომლებიც გამოიკვეთა ევრაზიზმის
იდეის მიმდევართა მიერ.

დოკტორი დენის სამუტი (ლონდონის კონ-
ფლიქტების გადაწყვეტისა სახელმწიფო მშე-
ნებლობის საინფორმაციო ქსელის დირექტორი /
გაერთიანებული სამეფო) თავის მოხსენებაში
„სამხრეთ კავკასია – გლობალური ურთიერთ-
დამაკავშირებელი: როგორ გამოვიყენოთ შე-
საძლებლობები, როგორ ავიცილოთ საფრთხეე-
ბი?“ სამხრეთ კავკასიის პოლიტიკური და ეკონო-
მიკური სივრცის ამჟამინდელ განვითარებასა და
მის სამომავლო პერსპექტივებს შეეხო. მან მიმო-
იხილა ის საფრთხეები და გამომწვევები, რომელ-
თა წინაშეც სამხრეთ კავკასიის ქვეყნები დგას, და
რეგიონის ეკონომიკური, პოლიტიკური და პუმა-
ნიტარული რესურსები განიხილა ევროპისა და
აზის ურთიერთობის გეოპოლიტიკურ კონტექს-
ტში.

პროფესორ ლალი ზაქარაძის (ბათუმის შოთა
რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი / ახა-
ლი საქართველოს უნივერსიტეტი) მოხსენების
თემა იყო: „ევრაზიზმიდა ნეოევრაზიზმი: „დი-
დი სივრცეების იმპერატივები“ და მათი გეოპო-
ლიტიკური კონტექსტი“. მოხსენებაში განიმარ-
ტა, რომ ევრაზიზმს და ნეოევრაზიზმს, დიდი
სივრცეების გეოპოლიტიკას საფუძვლად უდევს
სივრცის ცნება, რომლის შინაარსი და რომლის
აღქმა შეიძლება განსხვავებული იყოს. აღსანიშნა-
ვია, რომ ახალი დროის აზროვნებაში სივრცის არა
მხოლოდ ობიექტური, არამედ სუბიექტური გაგე-
ბა ყალიბდება (სივრცე, როგორც ცნობიერებისა
და აღქმის პროდუქტი – თომას პობსი და ჯონ ლო-
კი). კლასიკურ და თანამედროვე გეოპოლიტიკა-
ში სივრცის/დიდი სივრცეების შესახებ მრავალი
თეორია ჩამოყალიბდა და ამან გეოპოლიტიკურ
კონცეფციებშიც პოვა ასახვა. მაგალითად, „სასი-
ცოცხლო სივრცეების თეორია“, პანრეგიონალიზ-
მი (კარლ ჰაუსცოფერი), ზღვისა და კონტინენტის

თეორია (ჰელფორდ მაკინდერი), დიდი
სივრცეების თეორია (კარლ შმიტი), დი-
დი ეკონომიკური სივრცეების თეორია
(ფრ. ლისტი), სამხედრო-პოლიტიკუ-
რი სივრცეები (ფრიდრიხ რატცელი,
კარლ კლაუზევიცი, ანტუან ანრი უო-
მინი) და ა.შ. ევრაზიულობის ფილო-
სოფიურ-პოლიტიკური და იდეოლო-

გოური პროექტი ისტორიულად XX ს-ის 20-30-იან
წლებში ჩამოყალიბდა. ამ მოძრაობის მიზანი იყო
გაეაზრებინათ რუსეთის პოლიტიკური, სოცია-
ლური, კულტურული და გეოპოლიტიკური განვი-
თარების ლოგიკა, კიევის რუსეთიდან მოყოლებუ-
ლი საბჭოთა რუსეთის ჩამოყალიბების ერთიანი
პროცესი, რუსი ხალხისა და რუსული სახელმწი-
ფოს მსოფლიო-ისტორიული მისია. შესაბამისად,
მოხსენებაში გაანალიზდა ევრაზიულობის გზა,
თავდაპირველად კულტურის ფილოსოფიიდან ის-
ტორიის ფილოსოფიად და, მოგვიანებით, გეოპო-
ლიტიკურ პლატფორმად ჩამოყალიბებამდე, ევ-
რაზიზმის ფილოსოფიური ძირები, მთავარი იდე-
ები, ისტორიული წინაპირობები, ევრაზიზმის,
როგორც პოლიტიკური პლატფორმის სტატუსის
აქტუალობა ნეოევრაზიზმის იდეოლოგებთან.
აღსანიშნავია, რომ ნეოევრაზიზმის ფილოსოფი-
აში გააზრებული გლობალური გეოპოლიტიკური
გაერთიანებები მოხაზავს „დიდი სივრცის იმპე-
რატივებს“, ნაყოფიერად ითვისებს კარლ შმიტის
გეოპოლიტიკურ იდეებს, ახდენს მათ რეკონსტ-
რუქციას და აყალიბებს ახალი რუსული ნაციონა-
ლიზმის და იმპერიალიზმის ფილოსოფიას. თანა-
მედროვე გეოპოლიტიკა დიდი სივრცეების ახალ
თეორიებს და ორიენტირებს ეფუძნება. ევროპის
არსებული სივრცით-ორგანიზაციული მოწყობა –
მრავალი მიზეზის გამო – კრიტიკის საგანი ხდება.
შესაბამისად, ევროპული სივრცის კონსტრუირე-
ბის ახალი პერსპექტივები სამყაროს კრიზისის
დაძლევის მთავარ შესაძლებლობად განიხილება.
ამ კონტექსტში ევრაზიზმის და ნეოევრაზიზმის
აღტერნატიული ქაროვნების აქტუალობა
კიდევ უფრო ცხადად იკვეთება. გეოპოლიტიკის
პერსპექტივები კვლავაც შეიცვლება, იმპერია-
ლისტური აგრესიული დაპყრობლური პოლიტიკის
დიდ ქომაგებს კი ისტორიის სამსჯავროზე მუ-
დამ დიდი იმედგაცრუება ელოდებათ.

პროფესორ მიხეილ გოგატიშვილის (ახალი
საქართველოს უნივერსიტეტი) მოხსენების თე-
მაში: „ძალაუფლების ტოპოლოგია“ ყურადღება
გამახვილდა იმაზე, თუ რატომ და როგორ კონს-
ტრუირდება ძალაუფლების მექანიზმი? დასმული
საკითხი თავისი არსით მრავალმხრივია, მაგრამ

ყურადღება დაეთმო სახელმწიფოსა და დიქტატურის კონსტრუირების თეორიულ პრობლემას, განსაკუთრებით კი დიქტატურის კონსტრუირების რუსულ კონტექსტს. მომხსენებლის აზრით, ძალაუფლების ტოპოლოგიის განსაზღვრაში დავვეხმარება მიშელ ფუკო და პიერ ბურდიე. მართალია, რომ ამ ორი ავტორის თეორია ძველი თეორიების საფუძველზეა ჩამოყალიბებული, მაგრამ მათი მეშვეობით შესაძლებლობა გვეძლევა გაირკვეს სოციალური სივრცის ხედვის ერთგვარი კოგნიტური მოდელი. ამგვარად, სახეზე გვაქვს ძალაუფლების პრაქტიკა და ძალაუფლების სიმბოლური ლეგიტიმაცია და შეიძლება ვთქვათ, რომ ძალაუფლების ლეგიტიმაციის ეს ორი თეორია აყალიბებს სოციალურ ტოპოლოგიას. ამ კოგნიტური მოდელის საფუძველზე ძალაუფლებას შეიძლება დავაკვირდეთ, თუ როგორ აქტუალიზდება ძალადობის გამოყენების მექანიზმი. საკუთრივ კარლ მარქსის თეორიაში ძალადობის სისტემური გამოყენების პრინციპი აქტუალიზდება, რომელიც მუშათა კლასის იდეალების მატარებელმა სუბიექტებმა პროლეტარიატის დიქტატურის სახით უნდა განახორციელოს. ვლადიმერ ლენინი და იოსებ სტალინი ძალაუფლების მატარებელი რევოლუციონერის იერსახის შემქმნელები და მარქსის თეორიული იდეების გამზიარებლები, მარქსისტული თეორიის პრაქტიკოსები არიან. სწორედ ისინი არიან პროლეტარიატის, როგორც ძალაუფლების მატარებელი კლასის ხორცშემსხმელები და ამით ძალაუფლების ტოპოსის შემქმნელები. ლენინი ქმნის სიმბოლური ძალაუფლების მატარებელი პროლეტარიატის იერსახეს და ამით ძალაუფლების აკუმულაციის ტოპოსის მონიშვნას ახორციელებს. იგი ძალაუფლების ახალი

ტოპოლოგიური სივრცის განსაზღვრას ახდენს რუსეთის საზღვრებში. ლენინი ძალაუფლების ახალ დისკურსს ქმნის, რომელიც რევოლუციური მოქმედების კვალდაკვალ ადამიანზე სისტემურ ძალადობას ეყრდნობა. თანამედროვე რუსული სახელმწიფო რჩება ლენინ-სტალინის მიერ მონიშვნულ ძალაუფლების ტოპოლოგიურ სივრცეში და სისტემური ძალადობის დისკურსში. ამიტომაც ის ვერ ახერხებს სამართლებრივი სამყაროს ტოპოსის შექმნას. სისტემური ძალადობა რუსეთში სახელმწიფოს ორგანიზების წესად რჩება.

პროფესორ იოანიმ ფონ ვედელის (იაკობ პარადისის სახელობის აკადემია / პოლონეთი) მოხსენების თემა იყო: „მსოფლიო იმპერია. სახელმწიფოსაგან თავისუფალი გლობალური ბატონბის ცნების შესახებ“. მომხსენებლის თანახმად, იმპერიებისა და იმპერიული ტენდენციების ეპოქა XXI საუკუნეშიც აგრძელებს არსებობას. იმპერიის თანამედროვე ფორმა ზესახელმწიფოებრივია და ის, ძირითადად, სხვადასხვა საერთაშორისო ორგანიზაციის, საერთაშორისო სასამართლოებსა და სხვა გლობალურ ინსტიტუტებს ემყარება. თავის მოხსენებაში პროფ. ფონ ვედელმა ყურადღება გაამახვილა იმპერიის ტრადიციული ცნების კორექტირების საჭიროებაზე. თანამედროვე „მსოფლიო იმპერია“ ერთი იმპერიის სივრცობრივ გაფართოებას არ გულისხმობს, როგორც ეს ახალი დროის კოლონიური იმპერიების შემთხვევაში იყო. „მსოფლიო იმპერია“ ზესახელმწიფოებრივ-გლობალური მდგომარეობაა, რომელიც დეცენტრალიზებულია. აღნიშნული დეცენტრალიზაციის ერთ-ერთი უმთავრესი შედეგი ისაა, რომ მსოფლიო იმპერია, როგორც წესი, უარს ამბობს ძალის გამოყენებაზე და ზემოქმედების განსხვავებულ

მეთოდებს იყენებს. მიუხედავად ამისა, მაინც შესაძლებელია ვისაუბროთ ტენდენციაზე, რომელიც ზესახელმწიფოს შექმნისკენაა მიმართული. ამ ტენდენციას კიდევ უფრო აძლიერებს სახელმწიფოების სუვერენიტეტის შესუსტება და ერთიანი იდეოლოგიური ველის ჩამოყალიბება. პროფ. ფონ ვედელის აზრით, ამ ტენდენციის არსებობის მიუხედავად, მსოფლიო იმპერია გარდაუვალ აუცილებლობას მაინც არ წარმოადგენს. ტრადიციული იმპერიალიზმის წინააღმდეგ მიმართული არგუმენტები, შესაძლოა, ნაყოფიერად იქნეს გამოყენებული ახალი ტიპის იმპერიის კრიტიკული ანალიზის დროსაც.

პროფესორმა პიოტრ კვიატკიევიჩმა (ზიელენეგორას უნივერსიტეტი / პოლონეთი) თავის მოხსენებაში „მიკროგენერაცია, როგორც ავტორიტარული და ავტოკრატიული პოლიტიკური სივრცეების დემოკრატიზაციის დამაჩქარებელი“ ისაუბრა ელექტრონურგიის სექტორში მომხდარ ფუნდამენტურ ცვლილებებზე, კერძოდ, განახლებადი ენერგიების გამოყენების მნიშვნელობაზე თანამედროვე სამყაროში. ელექტრონურგეტიკული სისტემები XIX საუკუნის ბოლოს დეცენტრალიზებული იყო. ენერგიის წარმოება და ხშირად მიწოდებაც, მცირე საწარმოების სფეროს წარმოადგენდა, რომლებიც პირადი ინტერესისა და ენთუზიაზმის საფუძველზე იქმნებოდა. თუმცა, ინფრასტრუქტურის შექმნა, რომელიც უფრო და უფრო დაშორებულ ადგილებს დააკავშირებდა ერთმანეთთან, უზარმაზარ ფინანსებს მოითხოვდა. ბაზარზე არსებული მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებად წარმოიშვა მსხვილი კონცერნები, რომლებიც რამდენიმე კომპანიას აერთიანებდა. I მსოფლიო ომის შემდეგ დინამიკური ელექტრიფიკაციის პროცესი დაიწყო, სადაც სახელმწიფოს როლი საგრძნობლად დიდი იყო. XX საუკუნის 60-70-იან წლებში მსოფლიოს მასშტაბით ერთგვაროვანი ელექტრონურგეტიკული ბაზარი ჩამოყალიბდა. განახლებადი ენერგიების წარმოებამ (ქარი, მზე) არსებითად შეცვალა ელექტრონურგეტიკული სისტემა. დღეს რიგით მომხმარებლებს უკვე თავად შეუძლიათ ელექტრონურგიის წარმოება (მიკროგენერაცია), რითაც ისინი დიდი კომპანიების კონკურენტებად გვევლინებიან. შესაბამისად, არადემოკრატიულ და ნაკლებად დემოკრატიულ ქვეყნებში განახლებადი ენერგიის მიკროგენერაცია არასასურველ ფაქტორად განიხილება.

ასოცირებულმა პროფესორმა გიორგი თავაძემ (ახალი საქართველოს უნივერსიტეტი) თავის მოხსენებაში „კარლ შმიტის სივრცის

ფილოსოფია“ ყურადღება გაამახვილა იმ გარემოებაზე, რომ ფაშიზმთან ასოციაციის გამო აკადემიურ წრების კარლ შმიტი დიდი ხნის განმავლობაში მარგინალიზებულ ფიგურად მიიჩნეოდა. მიუხედავად ამისა, უკანასკნელ წლებში მისი შემოქმედების მიმართ ინტერესი საგრძნობლად გაიზარდა. ეს, დიდზილად, თანამედროვე სამყაროში მომხდარი სივრცობრივი ცვლილებებითაა განპირობებული (აღმოსავლეთ ბლოკისა და სსრკ-ს დაშლა, აშშ-ს ინტერვენცია ერაყსა და ავღანეთში, სირიის კონფლიქტი და ა.შ.). შმიტის ნააზრევს, მოდიფიცირებული სახით, დღესაც ეყრდნობიან ექსპანსიონისტური პოლიტიკის გასამართლებლად (მაგალითად, რუსეთში). სივრცის თემატიკა, პოლიტიკური განზიმილებისა და სივრცის კავშირი 1930-იანი წლების შემდეგ მდლავრად იჩენს თავს შმიტის ნაშრომებში. „დიდი სივრცეების“ ცნების შემოტანით შმიტი ფაშისტური გერმანიის ექსპანსიონიზმის ლეგიტიმაციას შეეცადა, თუმცა ეს მცდელობა წარუმატებელი აღმოჩნდა. შემდგომ ნაშრომებში შმიტმა ყურადღება გაამახვილა „პლანეტარულ სივრცობრივ რევოლუციებზე“, რომლებიც ძირეულად ცვლიდნენ ადამიანთა მიერ სივრცის აღქმას. თავისი სივრცობრივ-პოლიტიკური ფილოსოფია შმიტმა ყველაზე ვრცლად გადმოსცა ნაშრომში „დედამიწის ნომოსი“ (1950 წ.), სადაც მან შემოიტანა „ნომოსის“ ანუ სივრცის, კანონისა და წესრიგის საფუძველმდებარე ერთიანობის აღმიშვნელი ცნება. თავის სივრცის ფილოსოფიაში შმიტი დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა სივრცეთა გამიჯვნის მომენტს. სწორედ ამიტომ იგი უპირისპირებოდა აშშ-ს საგარეო პოლიტიკას, რომელიც პოტენციურად მსოფლიოს ყველა რეგიონზე იყო მიმართული. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ შმიტი იმდენად მტკიცნეულად აღიქვამდა ძველი, ევროპული მსოფლიოს სივრცობრივი წესრიგის რღვევას, რომ მან მეორე მსოფლიოს ომის შემდგომ არსებულ გლობალურ სამყაროში მიმდინარე სივრცობრივი პროცესები მხოლოდ და მხოლოდ ნეგატიურ ქრილში შეაფასა.

ასოცირებულმა პროფესორმა, ფილოსოფიის დოქტორმა გიორგი სუროშვილმა (ახალი საქართველოს უნივერსიტეტის კავკასიური ფილოსოფიისა და თეოლოგიის სამეცნიერო-კვლევითი არქივის დირექტორის მოადგილე) მოხსენებაში: „რუსული ნეომიმპერიალიზმი დაკარგული იმპერიის ძიებაში“ ისაუბრა რუსულ ნეოიმპერიალისტურ პოლიტიკაზე, 1990-იანი წლებში რუსეთის სახელმწიფოს მდგომარეობაზე, ევროკავშირისა და ნატოს რუსეთთან ურთიერთობის წარუმატე-

ბელ მცდელობებზე, უკანასკნელი ათი წლის მანძილზე რუსეთის მიერ საქართველოში, უკრაინასა და სირიაში წარმოებულ სამხედრო მოქმედებებზე; ამ კონტექსტში მან ყურადღება გაამახვილა რუსეთის ამჟამინდელ ეკონომიკურ მდგომარეობასა და სამომავლო პერსპექტივებზე და რუსული ინტელექტუალური ელიტის განწყობებზე.

ამგვარად, სამეცნიერო კონფერენციამ ცხადყო, რომ ევრაზიიზმი, როგორც რუსული პოლიტიკის კონცეფცია, განსაკუთრებით აქტიური განხილვის საგანი გახდა პოსტ-საბჭოთა სივრცეში, რუსული იმპერიალისტური

პოლიტიკის ახალი ტალღის დაწყების კვალდაკვალ. კონფერენციის ფარგლებში, საგანგებო ყურადღება მიექცა სივრცის იმ კონცეპტთა გაგებასა და ანალიზს, რომელიც რუსული ევრაზიიზმის საფუძველს წარმოადგენს. ასევე, დისკუსიის საგანი იყო ის, თუ როგორია სივრცის რუსული გაგება და მისი განსხვავება პოლიტიკური სივრცის ჩინური, ევროპული და ამერიკული გაგებისაგან. კონფერენციის ფარგლებში განიხილეს სივრცის პოლიტიკური, ფილოსოფიური და კულტურულ-გეოგრაფიული ასპექტები.